

Olle Lundin
Professor I förvaltningsrätt
Vid Uppsala universitet

Vänge 181120

Inledning

Jag har blivit ombedd att yttra mig över frågan om fullmäktige kan återkalla uppdragen i kommunstyrelsen om den politiska majoriteten inte längre är densamma som den i fullmäktige.

Bakgrund

Kommunfullmäktige i Tyresö kommun har efter valet 2018 fått en ny majoritetsbildning där S, L, MP med stöd av V nu utgör majoriteten. Sedan valet har dock ingen ny kommunstyrelse valts varvid den sittande styrelsen, som valdes då M, C, L, och KD utgjorde majoriteten, har mandat till 31 december 2018. Konflikt har därefter uppkommit då den nya majoriteten i fullmäktige önskar besluta höjd skattestat inför året 2019, något som måste göras innan november månads utgång och därmed innan den sittande styrelsens mandatperiod löpt ut. Fråga uppstår därmed över fullmäktiges möjligheter att återkalla samtliga uppdrag i kommunstyrelsen samt välja ny styrelse innan den sittande styrelsens mandatperiod har gått ut.

Rättsregler i kommunallagen

I kommunallagens 4 kap. 10 § stadgas att fullmäktige får återkalla uppdragen för samtliga förtroendevalda i en nämnd då den politiska majoriteten i nämnden inte längre är densamma som i fullmäktige. Möjligheten för fullmäktige att återkalla samtliga uppdrag för förtroendevalda i nämnder har även ansetts omfatta förtroendevalda i kommunstyrelsen.¹⁾ Lagstiftaren har här framförallt haft i

---

¹ Se HFD 2016 ref. 54.

åtanke situationer där partier under löpande mandatperiod bytt sida och det därigenom uppstått ett majoritetsskifte i fullmäktige.²⁾ Det finns dock inget i lagtexten eller i förarbetet till lagen som tyder på att denna rättsregel inte skulle vara tillgänglig för fullmäktige då majoritetsskiftet istället skett på grund av ett nytt val till fullmäktige. Oavsett på vilket vis den nya majoriteten tillkommit finns samma fundamentala problem som rättsregeln har som ändamål att åtgärda. Skälen när rättsregeln stiftades var att förhindra att situationer består där skilda majoritetsförhållanden i fullmäktige och styrelse eller nämnder innebär att förslag som läggs av nämnder eller styrelse inte kan antas av fullmäktige.

I förarbetet sägs att ”Ytterst handlar det om att styrelsen och övriga nämnder inte längre har fullmäktiges förtroende”. På kommunal nivå finns inte någon möjlighet till misstroendeförklaring och det är mot denna bakgrund som 4:10 regeln skapats.³ Ingen av dessa av lagstiftarens avsikter eller motiveringar är mindre relevanta då majoritetsskifte i fullmäktige skett på grund av val. Att förarbetet inte alls behandlar denna användning av regeln utan istället tar sikte på skiftande partiloyaliteter under pågående mandatperiod är inte heller konstigt. Dels uppkom regeln i en kontext där man avsåg att förlänga mandatperioderna från tre till fyra år, men framförallt har kommunerna andra verktyg för att byta ut kommunstyrelse efter val som vanligtvis gör 4:10 regeln överflödig. Fullmäktige kan bestämma att styrelsens mandattid ska räknas från och med det fullmäktigesammanträde då valet hålls istället för att använda huvudregeln där styrelsens mandatperiod räknas från 1 januari året efter valet. Styrelsen måste då väljas vid fullmäktiges första sammanträde. (KL 6:18) På så vis skulle man förhindra dessa skilda majoritetsförhållanden som uppstår mellan valet och året slut. I detta fall har man inte tagit den möjligheten till vara och det är endast då som KL 4:10 blivit relevant.

---

² Prop. 1993/94:188 s. 44

³ Prop. 1993/94:188 s. 45

Det kan dock noteras att regeln i 4:10 är avsedd för en annan situation än den i Tyresö förevarande. Sålunda är det behäftat med en viss osäkerhet vad som i rättslig mening gäller. Situationen i Tyresö synes inte förutsetts av lagstiftaren.

Slutsats

Förutsatt att rekvisiten i 4 kap. 10 § KL är uppfyllda, dvs. att den politiska majoriteten i styrelsen inte är densamma som i fullmäktige, kan jag inte se några hinder för fullmäktige att återkalla samtliga styrelseuppdrag under pågående mandatperiod och välja ny styrelse. Förfarandet är enligt min uppfattning sannolikt förenligt med kommunallagen. Det bör dock noteras att stadgandet inte är avsett att tillämpas i en dylik situation och rättsläget är inte på något vis klart.